

Studentské portfolio

(součást magisterské státní závěrečné zkoušky z pedagogiky a psychologie, doporučně od roku 2017, povinně od JS 2018)

1. Smysl studentského portfolia

Studentské portfolio je souborem produktů studenta. Dává studentovi možnost ukázat, které kompetence si osvojil, shrnout své úspěchy a případné neúspěchy, reflektovat různé aktivity, proběhnuvší během bakalářského i magisterského studia. Student své portfolio doplňuje a vyhodnocuje průběžně, což mu (i jeho vyučujícím) umožňuje sledovat vývoj sebe sama jakožto budoucího učitele a reflektovat pokroky v pedagogických a psychologických vědomostech a dovednostech. Důležitý je také samotný proces, v němž student na základě různorodých zkušeností zobecňuje pedagogicko-psychologické poznatky a vytváří si tak vlastní koncept pedagogického myšlení.

Takto pojímané portfolio chápeme jako individualizovaný portrét studenta, založený na uvážení výběru materiálů, dokumentů a výtvorů (artefaktů) mapujících vývoj studenta učitelství. Materiály obsažené v portfoliu jsou jedním ze zdrojů a důležitým podnětem k diskusím studenta s vyučujícím při dílčích zkouškách i státní závěrečné zkoušce z pedagogiky a psychologie.

2. Požadavky na studentské portfolio

2.1 Obsah

Obsah portfolia vychází ze záměru jednak vést studenty učitelství k průběžné reflexi teoretické přípravy na profesi, jednak k sebereflexi a reflexi pedagogické praxe a podpořit je v pravidelném dokládání vlastního profesního vývoje. Předměty společného pedagogicko-psychologického základu v bakalářském a navazujícím magisterském studiu obsahují tzv. portfoliové úkoly, které tvoří hlavní součást studentského portfolia a které mimo jiné vedou k propojování teoretických znalostí s jejich aplikací do pedagogické reality ve škole (srov. Lukášová, Svatoš, & Majerčíková, 2014; Syslová & Chaloupková, 2015; Tomková, 2004; Trunda, 2012).

Povinná část:

- základní údaje o studentovi,
- portfoliové úkoly zadávané v předmětech společného pedagogicko-psychologického základu (viz níže),
- doklady pedagogické praxe: např. vybrané příklady příprav na výuku, foto a video dokumentace, reflektivní záznamy od spolužáků nebo cvičných učitelů, zpětná vazba od cvičných učitelů, hodnocení studentovy výuky ze strany žáků (evaluační dotazníky),
- přehled prostudovaných odborných zdrojů.

Volitelná část (závisí na vlastním výběru studenta):

- autobiografický popis vývoje studenta jako budoucího učitele,

- motivy k volbě učitelského povolání,
- výsledky diagnostických a autodiagnostických metod realizovaných v průběhu výuky pedagogických a psychologických disciplín,
- další vybrané práce z pedagogicko-psychologických disciplín, oborových didaktik (seminární práce, projekty, plakáty),
- anotace pedagogických a psychologických publikací (nad rámec povinné literatury z jednotlivých předmětů),
- citace z odborné literatury a jiné myšlenky, které student považuje za hodnotné ve vztahu k učitelské profesi,
- ukázky učebních pomůcek,
- záznamy o mimoškolních aktivitách, vztahujících se k procesu stávání se učitelem,
- certifikáty dalšího vzdělávání.

2.2 Portfoliové úkoly předmětů pedagogicko-psychologického modulu a praxí v bakalářském studiu

Úvod do pedagogiky a psychologie

- Esej na téma „Jak si představuji dobrého učitele/učitelku“.
- Dokumenty s tezemi z kritického posouzení doporučených odborných textů.

Vývojová psychologie

- Skupinový (případně individuální) prakticky či výzkumně zaměřený seminární úkol, např. analýza rozhovoru, pozorování či analýza produktu činnosti spojená s pokusem o interpretaci ve vztahu k probíraným teoriím a dalším odborným zdrojům.

Teorie a metodika výchovy

- Úkol dle volby povinně volitelného semináře.

Speciální a inkluzivní pedagogika

- Týmový zápočtový projekt dle zadání vyučujícího

Sociální psychologie

- Odborná esej na rámcové téma: Jak se projevuje konkrétní jev popisovaný sociální psychologii (dle výběru na semináři) v procesu vzdělávání? Student uvede základní výzkumy a jejich výsledky týkající se vybraného sociálního jevu a pokusí se je aplikovat do oblasti vzdělávání.

Výzkum ve školní praxi

- Ukázka kódování interview nebo pozorování nebo určení a zdůvodnění vhodných a nevhodných parametrů zvoleného dotazníku

Základy pedagogicko-psychologické diagnostiky

- Doložení diagnostiky vybraného žáka nebo třídy dle stanoveného cíle a volby vhodného diagnostického postupu: student zvolí vhodné diagnostické metody a nástroje (max. tři), kterými získá potřebná data, a dle diagnostického procesu data analyzuje, interpretuje a nastavuje vhodná doporučení. Promyslí způsob jejich komunikace a prezentace.

Pedagogická komunikace

- Písemná sebereflexe komunikačního výstupu, případně videozáznam.

Asistentká praxe

- Záznamové archy o průběhu vyučované hodiny.
- Reflexe průběhu doučování.
- V případě předmětu **Asistentká praxe – Asistent pedagoga**: písemná zpětná vazba učitele zaměřená na činnosti očekávané od asistenta pedagoga.

Sebezkušenostní příprava na profesi

- Písemná forma reflexe v podobě zpracování pracovních listů nebo v podobě reflektivního deníku.

2.3 Portfoliové úkoly předmětů pedagogicko-psychologického modulu a praxí v magisterském studiu

Pedagogická psychologie

- Poster (plakát) na vyučujícím schválené téma z pedagogické psychologie (individuální či skupinová práce na zpracování tématu a prezentování posteru na seminářích).

Školní pedagogika

- Seznam přečtené odborné literatury.
- Teorie a praxe školy: úkol dle zadání v semináři.
Teorie a praxe kurikula: Vysvětlete, v čem spočívá transformace oborových obsahů do obsahů kurikula a jak se z kurikulárních obsahů stávají obsahy myslí? Na příkladu vybraných oborových znalostí či dovedností zdůvodněte kritéria jejich výběru a uspořádání v kurikulu.
- Teorie a praxe výuky: 1) Popište metody a strategie výuky, které využíváte v praxi. Na konkrétním příkladu ilustруйте způsob jejich využití při dosahování vybraných cílů. 2) Na příkladu didaktické kazuistiky z vašeho aprobačního předmětu objasněte souvztažnost mezi výukovými obsahy, cíli, činnostmi žáků a jejich možnostmi. Kriticky přezkoumejte navrhané alternativy (alterace) řešení výukové situace a předložte alternativy další.

Pedagogicko-psychologická diagnostika v práci učitele

- Seznam přečtené odborné literatury.
- Znalostní test pro žáky vlastní konstrukce, na němž student demonstruje jeho konstrukci, zpracování, analýzu a interpretaci dat.

Inkluzivní vzdělávání

- Seznam přečtené odborné literatury.
- Týmový zápočtový projekt.

Školský a školní management

- Případové studie řízení školy, nebo školského zařízení se zaměřením na řízení procesů v organizaci. Deskripce jednotlivých článků řízení, rozpoznání specifík školského managementu a jejich srovnání s vybranými přístupy z obecného managementu, výběr jedné oblasti pro zpracování SWOT analýzy.

Portfoliové úkoly k praxím jsou podrobně popsány v dokumentu *Koncepce portfoliových úkolů praxí pro navazující magisterské studium učitelství* (dostupném na webu Katedry pedagogiky). Student si v Učitelské praxi 1 a 2 volí jeden ze dvou nabídnutých úkolů.

Učitelská praxe 1 (student si volí jeden ze dvou)

- Plastický popis profilu žáka v jeho jedinečnosti - napříč různými situacemi, do nichž se žák v průběhu času, který tráví ve škole, dostává.
- „Databáze“ nejrůznějších způsobů motivace, kterou učitel využívá ve výuce.

Učitel'ská praxe 2

- Záznam práce s vybranou metodou či strategií výuky od původního plánu až po návrh alterace.
- Analýza nedokončených vět s komparací standardu učitele a charakteristika vlastního pojetí výuky.

Učitel'ská praxe 3

- Komparace ŠVP (vize, zaměření, strategie) s realitou výukového procesu a popis uplatňovaných strategií studenta v souladu se strategiemi ŠVP.

Semináře k učitel'ské praxi

- Aktualizace představ z prvního semestru bakalářského studia o dobrém učiteli (reflektivní deník): ukažte na vybraném záznamu ve Vašem reflektivním deníku znaky reflektivního psaní. Vysvětlete, v čem vybraný záznam ne/přispěl k Vašemu profesnímu učení.

2.4 Organizační pokyny pro práci s portfoliem

- Student vytváří své portfolio průběžně.
- Desky portfolio a veškeré jeho složky obsahují osobní údaje studenta (jméno studenta, kombinace studia, ročník studia, datum zpracování položky). Součástí portfolio je i přehledný obsah všech dokumentů.
- V rámci výuky pedagogických a psychologických předmětů získává student od vyučujících dílčí informace k tvorbě svého portfolio, náměty k vyhodnocování výsledků vlastní práce.
- Student přináší své portfolio ke každé dílčí zkoušce z pedagogických a psychologických disciplín, je-li o to vyučujícím požádán.
- Ke státní závěrečné zkoušce z pedagogiky a psychologie v NMgr. studiu přináší student své kompletní portfolio zahrnující materiály dokumentující studentův dosavadní vývoj.

Odkazy

Lukášová, H., Svatoš, T., & Majerčíková, J. (2014). *Studentské portfolio jako výzkumný prostředek poznání cesty k učitel'ství: příspěvek k autoregulaci profesního učení a seberozvoje*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

Nezvalová, D. (2012). *Portfolio a jeho hodnocení*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Syslová, Z., & Chaloupková, L. (2015). *Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy*. Brno: Masarykova univerzita.

Tomková, A. (2004). Portfolio v pregraduální přípravě učitelů primární školy. In V. Spilková, a kol. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido.

Trunda, J. (2012). *Profesní portfolio učitele*. Praha: NÚV.

Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty3_sebereflektivnidienik

